

## АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА ТА ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВУ НА ПОКРИТТЯ МОЖЛИВИХ ВТРАТ ВІД КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ

Кредитний ризик – це ризик несплати позичальником кредиту та відсотків по ньому банківській установі яка надала йому кредит. З цього випливає що, під кредитним ризиком слід розуміти ймовірність, а точніше загрозу втрати частини власних ресурсів банківською установою, недотримання прибутків або збільшення витрат у процесі здійснення певних фінансових операцій.

Страховання ризиків також зводиться до їх диверсифікації, а також до постійного контролю зі сторони банку за використанням необхідних співвідношень і нормативів[1; 4]. Управління кредитним ризиком (мінімізація ризику) здійснюється за допомогою таких заходів як лімітування кредитів, диверсифікації портфеля позичок банку, контролю за використанням кредиту та оперативності при стягненні боргу, страхування кредитних операцій, достатнього та якісного забезпечення наданих кредитів, аналізу кредитоспроможності позичальника та створення резерву.

Для підвищення надійності та стабільності банківської системи, захисту кредиторів і вкладників комерційних банків НБУ встановив Порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями комерційних банків [2]. З метою нарахування резерву комерційний банк здійснює класифікацію наданих кредитів і депозитів та оцінку кредитних ризиків з урахуванням таких критеріїв, як оцінка фінансового стану позичальника та погашення позичальником кредитної заборгованості за основним боргом та процентів за нею.

Резерв має бути сформовано щодо кожної групи кредитів у повному обсязі відповідно до сум фактичної заборгованості за групами ризику та встановленого рівня резерву з розподілом за видами валют. Резервування в залежності від групи кредиту встановлено наступним чином: стандартні кредити – 2 % резерву від суми позики; під контролем – 5%; субстандартні – 20%; сумнівні – 50%; безнадійні – 100% [3; 9].

Комерційні банки зобов'язані продовжувати роботу з клієнтами щодо повернення ними боргу, списаного за рахунок резервів, протягом строку позовної дії. На сьогодні цей термін становить три роки. Якщо протягом строку позовної давності комерційному банку не вдалося погасити безнадійну кредитну заборгованість, то вона вважається повністю безнадійною і списується з позабалансових рахунків.

## ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розмір резерву під кредитні ризики визначається шляхом зважування чистого кредитного ризику на встановлений коефіцієнт резервування за відповідною категорією кредитної операції – коефіцієнтом резервування за кредитними позичками (1), [4]:

$$P = \sum_{i=1}^n Z_i \times K_i \quad (1),$$

де  $P$  – розрахункова сума резерву;  $Z_i$  – сума чистого кредитного ризику за кожною категорією кредитної операції;  $K_i$  – коефіцієнт резервування.

Банки повинні щомісяця здійснювати інвентаризацію прострочених і сумнівних щодо отримання нарахованих доходів за кредитами та в разі погашення позичальником заборгованості за нарахованими доходами скоригувати суму резерву на суму отриманого платежу. Нараховані доходи, визнані згідно з чинним законодавством безнадійними щодо отримання, списуються за рішенням правління банку за рахунок резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями [4; 7].

Аналіз статистичних даних, які наведені на рис. 1 свідчить про значне зростання обсягів зовнішнього державного боргу у період 2009 та 2014-2017 рр. Показник співвідношення ВВП України з розміром зовнішнього боргу перевищує 60%, що означає наявність значних проблем вітчизняної економіки у сфері формування бюджетних ресурсів через банківську систему країни, а також зростання обсягів боргових зобов'язань України на міжнародному фінансовому просторі.



Рис. 1. Динаміка зовнішнього боргу України у період 2006-2017 рр. (у % до попереднього року) [3]

Якість кредитного портфеля банків в 2015 р. була на найнижчому рівні в історії незалежної України. Банківський сектор залишався збитковим до 2016 року, в цей момент за рахунок суттєвого відрахування до резервів на покриття збитків від кредитних операцій вдалося збалансувати та покращити ситуацію. Отже, можна сказати, що період з 2014 року до теперішнього часу (кінець 2019 року) можна характеризувати як період втрати фінансовою системою України стійкості та рівноваги.

## ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗРУШЕНЬ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Надання кредитів є одним з найбільш прибуткових банківських активів. На рис. 2 показано динаміку надання кредитів на території України вітчизняними банками за період 2007-2017рр. Як вже було зазначено вище тенденції розвитку кредитування в Україні протягом 2009 року можна визначити як «шокові»: банки, населення, підприємства оговтувалися від усвідомлення кризового стану та намагалися до нього пристосуватися. Після динамічного зростання протягом останніх років, у 2009 році відбувалося значне уповільнення темпів кредитування у річному обчисленні і за підсумками року вперше було зафіксовано зменшення обсягів наданих кредитів на 6%.

За даними НБУ, впродовж аналізованого періоду кількість наданих кредитів зростала. Слід відмітити, що починаючи з 2008 р. до початку 2015 р. кількість наданих кредитів мала тенденцію збільшення та зросла на 521 млрд грн. Починаючи з 2015 р. кількість наданих кредитів упродовж року зменшилась на 41,4 млрд грн, або на 14,5% [4].

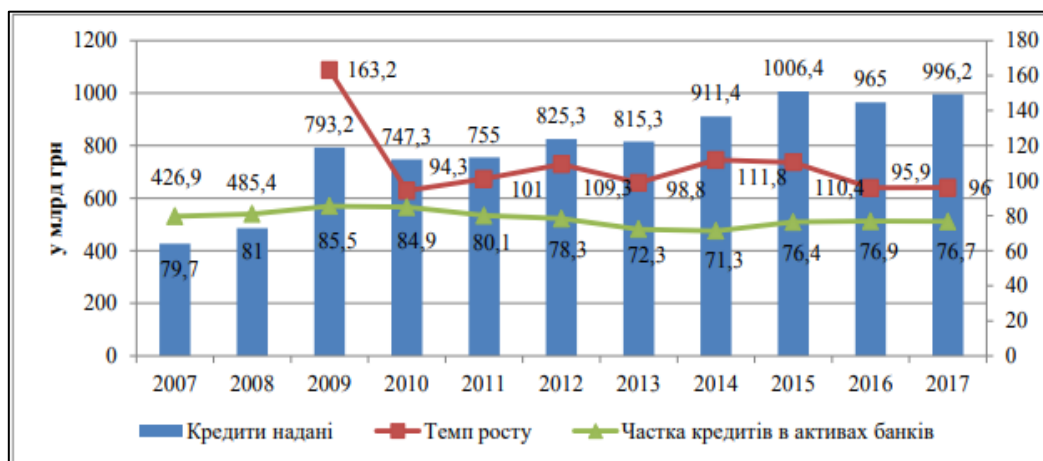


Рис. 2. Динаміка наданих кредитів в Україні за 2007-2017 рр. [3]

Зниження обороту та обсягів виробництва основних галузей, зниження реальних доходів населення при високій девальвації національної валюти, а також інші зміни в економіці можуть призвести до появи труднощів з обслуговуванням позичальників кредитних зобов'язань, що негативно вплине на ліквідність та капіталізацію банківських установ. Дані фактори призвели до нездатності багатьох позичальників вчасно виконувати свої зобов'язання, а це вплинуло на зростання проблемної заборгованості в Україні впродовж 2014-2016 рр. (рис. 3).

Таким чином, як бачимо з рис. 3, можна констатувати той факт, що зростання обсягів проблемної заборгованості має різкі зміни в 2009–2010 рр. та з початку 2015 р. Зміни 2009-2010 рр. були пов'язані як зі зростанням абсолютної суми простроченої заборгованості, так і з поступовим зменшенням обсягу кредитного портфеля внаслідок практично повного припинення видачі нових кредитів.

## ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стрімке збільшення частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банку в 2015 р. зумовлене високою економіко-політичною нестабільністю, у тому числі девальвацією національної валюти, що значно вплинуло на платоспроможність позичальників банку. Кредитні операції приносять банківським установам значну частину прибутку, але вони пов'язані з кредитним ризиком і ризиком втрати ліквідності та платоспроможності, а у кінцевому підсумку – з ризиком банкрутства банку. Знизити кредитний ризик банку допомагає досконало розроблена методика оцінки кредитоспроможності та створення резерву для забезпечення безпеки банку (покриття можливих фінансових втрат). Проблема оцінки потенційних та фактичних позичальників, їх фінансовий стан з точки зору спроможності своєчасно повернути суму основного боргу та відсотків є однією з актуальних проблем банківської діяльності. З іншого боку, на сучасному етапі розвитку економіки України особливо важливе значення має проблема оцінки кредитоспроможності підприємств-позичальників.



Рис. 3. Прострочена заборгованість за кредитами протягом 2007-2017 рр. [3]

### Література:

1. Мельник А. Аналіз залучення фінансових ресурсів банківською системою України / А. Мельник // Економіка та держава. – 2014. – № 5. – С. 72-74.
2. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0474-00>.
3. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.
4. Офіційне опублікування нормативно-правових актів [Електронний ресурс]. – Доступний з <https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/category>.



# МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: [www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

E-mail: [info@msu.edu.ua](mailto:info@msu.edu.ua), [pr@mail.msu.edu.ua](mailto:pr@mail.msu.edu.ua)

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>